

Loes den Hollander

Altijd
Nooit
meer

Over afscheid
& liefde.

*Kom niet aan mijn verdriet,
het is van mij,
ik koester het zorgvuldig.
Het wordt niet groter
en niet kleiner,
maar het blijft in stand.
Het is de oorzaak van mijn tranen,
mijn gedachten,
mijn herinneringen.
Ik heb het nodig om te zien
hoe alles was.
Het is niet sterk genoeg
om hopeloos te zijn,
het gaat niet overheersen.*

*Kom nog niet aan mijn verdriet.
Ik zal je roepen
als ik delen wil.*

Vier weken

Ik word nog steeds minstens twee keer per nacht wakker en realiseer me dan dat ik nergens meer bij hoef te helpen en rustig verder kan slapen. Ik wil op zulke momenten de leegte naast me niet voelen en niet zien.

Je bent zo weg, lief. Ik hoop elke avond dat ik van je ga dromen en ik reken er elke avond op dat je zult langskomen. Je weet toch dat me ik altijd kon herinneren wat er in mijn slaap was voorgevallen? Ik vertelde het je allemaal en ik was altijd verbaasd als jij tegen me zei dat je nooit droomde, of je er niets meer van herinnerde. Ik begrijp niet goed hoe het komt dat ik nog niet één keer iets heb gedroomd sinds jij nu vier weken geleden 's morgens om kwart over vier je laatste adem uitblies.

Ik verlang naar een droom over jou, met jou. Je hoeft niets te zeggen, het is genoeg als ik je even zie en je een beetje kan voelen. Ik heb heimwee naar ons.

Er staan verschillende filmpjes op mijn mobiel die ik maakte of liet maken in de periode dat je aan het revalideren was. Ik dacht dat ik daar nog niet naar kon kijken, maar vandaag

heb ik na weer een droomloze nacht het filmpje opgezocht waarin we evenwichtsoefeningen doen. Ik was bloedserius en jij stond te geiten. Je probeerde me steeds snel te kussen, terwijl je stond en je armen spreidde. Het was de bedoeling dat je rechtop bleef staan zonder je ergens aan vast te houden, maar door die kuspogingen kukelde je voorover en vielen we samen tegen de muur achter mij. Je zei dat je oefenen heel leuk vond en gaf me een smakkerd.

Ik heb het filmpje wel tien keer bekeken.

Er is ook een filmpje dat is gemaakt op de dag dat we vijftwintig jaar getrouwd waren. Toen trad je op, samen met je muziektherapeut. Jij op piano, hij op gitaar. Je galmde het refrein van 'Annelies van der Pies' en je glunderde omdat iedereen moest lachen. Je had van tevoren aangekondigd dat het geen serieus optreden zou zijn, het ging om de lol.

Ooit belde ik mijn moeder, als jij wél serieus piano zat te spelen. Dat kon je zo goed, ik wilde dat ze het hoorde. Dan luisterden we samen naar prachtige stukken van Bach en Händel en na een halfuur zei jij meestal dat je heus wel in de gaten had dat je weer werd afgeluisterd. Mijn moeder riep dan: 'Bis!'

De piano is opgehaald door degene aan wie jij hem wilde schenken. Dat is goed, want de gedachte dat er nu iemand op speelt die je intens gelukkig hebt gemaakt met je gift, is beter te verdragen dan de stilte in jouw muziekkamer.

Ik heb ook nog een filmpje waarin je serieus piano speelt. Dat bekijk ik later, ik weet nog niet wanneer.

Vijf weken

Drie dagen geleden heeft de uitvaartondernemer de urn met jouw as gebracht. Het is een urn van bamboe die later, als hij is begraven, langzaam zal worden afgebroken en daardoor met jouw as opgaat in de aarde. Je hebt de plek waar je wil liggen zelf aangewezen en ik was van plan om je daar snel neer te leggen, maar dat heb ik verkeerd ingeschat. De tijd is nog niet rijp, het is veel te fijn om je hier in huis te hebben, de bamboe urn te kunnen aanraken en tegen je te praten.

Ik dacht dat je al weg was, maar je bent er nog. Blijf zolang je wil en laat me maar merken wanneer je kunt opgaan in de aarde.

We hebben vaak gepraat over wat er na de dood kon zijn. Jij was daarover heel duidelijk. Volgens jou was er niets, maar de laatste weken voor je stierf zei je regelmatig dat je je aanbevoelen hield voor een andere mogelijkheid. Je beloofde me dat je een signaal zou geven als er toch iets bleek te zijn, maar je zei er nadrukkelijk bij dat je niet zou verschijnen in de gedaante van een vlinder of een ander voor de hand liggend dier. Als ik vroeg waar ik op moest letten, grinnikte je alleen maar.

Toen we net getrouwd waren, kochten we een klok die op het halve en het hele uur sloeg. Jij was jarenlang degene die de klok iedere week opwond, na je hersenbloeding nam ik die taak over. Als ik dat vergat en de klok stilstond, kreeg ik een berisping. Dan zei je: 'Dit is onze huwelijksklok, die hoort bij ons en heeft recht op aandacht.'

Ik heb de klok goed in de gaten gehouden vanaf het moment dat jij was overleden, maar toch lette ik even niet op en ik ontdekte vlak voordat de urn werd gebracht, dat hij stilstond. Ik besloot hem later op te winden als de uitvaartondernemer weg zou zijn.

De klok staat nog steeds stil. Ik heb hem opgewonden, de slinger een zetje gegeven, hem recht gehangen, maar er gebeurt niets. Hij tikt niet, hij slaat niet, hij loopt niet meer. Onze huwelijksklok is ermee opgehouden en ik vraag me af of jij daar iets mee te maken hebt, of je me iets duidelijk wil maken, of je misschien liever hebt dat hij het niet meer doet nu jij er niet meer bent.

Ik laat hem voorlopig hangen. Ik kijk naar de stilte aan de muur, luister naar mijn eigen gedachten en wacht of ik nog een signaal opvang. Verzin maar iets, desnoods via een vlin-der.

En zet die klok weer aan.

Zes weken

Je vertelde aan wie ik jouw muziekinstrumenten moest geven en je wilde weten wat ik daarna met jouw muziekkamer zou gaan doen. Ik antwoordde dat ik die wilde gaan gebruiken als eetkamer. Dat vond je een prima plan.

Ik zeg nu steeds tegen mezelf dat ik geen illegale actie heb ondernomen, omdat ik alles goed met je heb besproken en ik begrijp niet waarom ik het gevoel heb dat ik daarvoor verantwoording moet afleggen. Niemand zegt iets tegen me in de trant van: wat dacht je, ik ga alles veranderen als hij er niet meer is? Toch wil ik heel nadrukkelijk niet dat zo'n gedachte in iemand opkomt. Ik noem de kamer waar nu gegeten wordt consequent jouw muziekkamer. De schilderijen die jij hebt uitgezocht blijven daar aan de muur hangen, de schemerlamp die jij voor een verjaardag vroeg blijft er staan. Dit huis is nu officieel mijn huis, maar ik wil dat jouw stempel niet alleen aanwezig blijft, maar ook herkenbaar is. En als de dag aanbreekt dat ik je aanwezigheid hier niet meer voel, zal ik wat aan jou herinnert blijven koesteren. Dat komt je toe. Nu nog het punt bereiken dat ik mezelf niets kwalijk neem.

Het is vandaag zes weken geleden dat je weggleed uit het leven. Dat deed je, je gleed weg.

Ik heb in de jaren dat ik in de gezondheidszorg werkte veel mensen zien overlijden en ik herinner me dat bij de meeste mensen de ogen opengingen als het zover was. Jij had je ogen gesloten en hield ze gesloten. Daarom heb ik op de rouwkaart gezet dat je voor altijd was ingeslapen.

Jij was iemand die niet graag deed wat anderen deden en nadat je insliep, hield jij je ogen gesloten en bleef je trouw aan je eigen stijl.

Ik had je niet alleen beloofd dat je in ons eigen bed mocht sterven, maar ook dat je thuis zou blijven tot je naar het crematorium werd gebracht. Je liet het aan mij over of ik de kist waarin je lag open of gesloten zou houden. Ik besloot dat hij open mocht zijn, maar dat ik hem zou sluiten als je er minder mooi ging uitzien. Ik verwachtte dat dit na een dag of vijf het geval zou zijn, ook in verband met mijn ervaringen. Maar waarom zou jij na je dood iets doen wat anderen altijd deden? Ik was eerlijk gezegd wel verrast, maar sloeg niet steil achterover van het feit dat je zes dagen in je kamer stond en de laatste dag nog even mooi was als de eerste. Iemand vroeg aan me of ik een foto wilde maken, om me later goed te kunnen herinneren dat je daar zo ontspannen lag, maar dat heb ik niet gedaan. Het beeld zit in mijn hoofd en daar bewaar ik het.